

თეიმურაზ დოიაშვილი
(საქართველო)

„ირმიგალი“ – გალაკტიონ ტაბიძის ენიგმატური ლექსება

გალაკტიონ ტაბიძის ლექსი „აივანზე“, რომელიც ტერცინას ფორმითაა დაწერილი, ასეთი სამტაეპედით ბოლოვდება:

მანსარდაზე დგას შენი მხატავი
პოეტი, სული ირმიგალისა:
აი, რა არის თავი და თავი!
(ტაბიძე 1966: 105)

ლექსი შექმნილია 1922 წელს, ხელოვნების სასახლეში, სადაც უბინაო გალაკტიონი იმ ხანებში თავს აფარებდა. მანსარდის სიმაღლიდან გადაშლილი ხედის დეტალებს აქ თბილისური ცხოვრების ტკბილ-მწარე, ხანაც პოეტური ექსტაზებით გასხივოსნებული „დაუვინყართა დღეთა თილისმა“ ახლავს: „ამ სასახლიდან მიტარებია/ ფვერიული მერნის სადავე“...

ლექსის ფინალში გალაკტიონი მოგონებიდან ანმყოში ინაცვლებს და წარმოგვიდგება, როგორც თბილისის „მხატავი პოეტი – სული **ირმიგალისა**“.

რას ნიშნავს „სული ირმიგალისა“, უფრო ზუსტად, „ირმიგალი“?

გ. ტაბიძის ძველი აკადემიური გამოცემის მეორე ტომში, ლექსის კომენტარებში განმარტებულია „ფანტაზმა“ და „მანსარდა“, ხოლო „ირმიგალი“ ახსნილი არაა (ტაბიძე 1966: 357).

„ირმიგალი“ საკუთარ სახელებს შორისაა შეტანილი „გალაკტიონ ტაბიძის ენის ლექსიკონში“, თუმცა მობოდიშებით აღნიშნულია, რომ ეს „გაუგებარი სიტყვა“, შესაძლოა, საკუთარი სახელი არც იყოს (სანიკიძე 1996: 535).

აქვე ვიტყვი, რომ „ირმიგალის“ ძიებამ სხვადასხვა ენციკლოპედიებსა და სპეციალურ ლექსიკონებში შედეგი ვერ მოიტანა. უნაყოფო აღმოჩნდა ინტერნეტსივრცეში ძებნაც.

„ირმიგალის“ შესახებ ახალი მასალა შეგვძინა გ. ტაბიძის საარქივო გამოცემამ, სადაც პირველად დაიბეჭდა უსათაურო ლექსი „მებრძოლს მიტაცებს ზღვა უდაბური“:

მებრძოლს მიტაცებს ზღვა უდაბური,
თვითონ მის ფრთებში არის გრიგალი,
თავით გაკვეთა ღრუბლისაბური
აეროს რიგი და ირმიგალი.

(ტაბიძე 2005: 316)

ზღვის სივრცეებსა და გრიგალზე შეყვარებული პოეტი-მეზღაურის თემას გალაკტიონი ხშირად მიმართავდა. ამ ლექსში ზღვის ფრთებს შეფარებული გრიგალი ღრუბლებამდე, ცამდე აღწევს – იქ, სადაც აეროების (თვითმფრინავების) რიგია და ირმიგალი. პოეტური კონტექსტის მიხედვით, „ირმიგალის“ ადგილსამყოფელი ცაა, რაც ბადებს ვარაუდს, რომ ამოსაცნობი ლექსება პლანეტას აღნიშნავს, ოღონდ უცხო, დღემდე უცნობ პლანეტას.

გალაკტიონის ხელნაწერებზე მუშაობისას „ირმიგალის“ გამოყენების ერთი შემთხვევაც ვნახეთ, რაც აკადემიურ თორმეტტომეულში ასახული არაა. მხედველობაში მაქვს ლექსი „იქ პოეზიის ფრიალებს დროშა“ (1921), რომელიც კვლავაც პოეტისა და ზღვის თემას ეძღვნება და ძირითად ტექსტში ასე მთავრდება:

მიცურავს გემი, ტრიალებს ზვირთი,
ჩვენ გავაყოლეთ ხომალდებს კვალი,
იქ პოეზიის ფრიალებს დროშა
და დროშებს შურით გასცქერის თვალი.
(ტაბიძე 1966: 34)

ეს ლექსი, ჩემი დაკვირვებით, დავალებულია ჟოზე მარია დე ჰერედიას სონეტით „Plus ultra“ (ლათ. უფრო მიღმა), რომლის თარგმნა გალაკტიონს 20-იანი წლების დასაწყისში უცდია (ტაბიძე 1972: 200). როგორც სონეტში, ისე ლექსში გამოხატულია სურვილი დარკინული ზღუდის იქით, უკვე აღმოჩენილის „უფრო მიღმა“ გასვლისა, სადაც უკანასკნელი საზღვარია – უცხო მიწა და ნაპირი. თუ ჰერედიასთვის ორიენტირი შპიცბერგენი და ჩრდილო პოლუსია, გალაკტიონს მზით გაჟღენთილი „სხვა მხარე“ ხიზლავს, სადაც პოეზიის დროშა ფრიალებს.

გალაკტიონის ამ ლექსს ერთადერთი ავტოგრაფი (№4316) აქვს, სადაც ბოლო სტროფის ამგვარი ვარიანტული ნაკითხვაა:

დამშვიდდი, გულო, გრიგალი ჩადგა,
ჩვენ გავაყოლეთ გრიგალებს გული,
აღმოვაჩინოთ სადმე კამჩატკა,
რუკაზე არსად არ აღნიშნული.

ავტოგრაფში უფრო ღიად ჩანს უცნობი მატერიკის ძიებისა თუ აღმოჩენის მოტივი. „სადმე“, გაურკვეველ შორეთში არსებული „კამჩატკა“ გალაკტიონის პოეტურ წარმოსახვაში რეალურ კონტურებს კარგავს და იმ „სხვა მხარის“ სიმბოლოდ გარდაიქმნება, რომელიც პოეტურ სიახლეთა სივრცეს გაულისხმობს.

ამავე ავტოგრაფში ბოლო სტროფის სხვა ვარიანტიცაა, რომელიც ასახული არაა აკადემიურ თორმეტტომეულში: ნაცვლად სტრიქონისა „აღმოვაჩინოთ სადმე კამჩატკა“, აქ იკითხება – „აღმოვაჩინოთ ის ირმიგალი“. სიტყვათა ჩანაცვლება აშკარად სინონიმის დონეზე ხდება, ამიტომ ლოგიკური ჩანს

ვარაუდი, რომ „ირმიგალიც“, „კამჩატკას“ ანალოგიით, სიმბოლოა იმ „სხვა მხარისა“, რომლის აღმოჩენა მაძიებელი პოეტის მიზანია. „ირმიგალი“ უცხო, გამოგონილი პლანეტა თუ მატერიკია, რომელიც აღნიშნული არ არის არც გეოგრაფიულ და არც ასტრონომიულ რუკებზე.

უნდა ითქვას, რომ ავტოგრაფში ამოკითხული სტროფი „კამჩატკას“ შესახებ უარყოფილ ვარიანტად არ დარჩა. გალაკტიონმა იგი მცირე ცვლილებით იმავე ხანებში დაწერილი სხვა ლექსის („ავდრები“) ძირითად ტექსტში შეიტანა და ამით „კამჩატკას“, როგორც სიმბოლოს, ლეგიტიმური არსებობა მიანიჭა:

ოჰ, როდის ვიტყვი: გრიგალი ჩადგა!
იქნება დაცხრეს მშფოთვარე გული...
იქნებ გამოჩნდეს სადმე კამჩატკა,
რუქაზე არსად არ აღნიშნული.

(ტაბიძე 1966: 86)

„ირმიგალისგან“ განსხვავებით, მისი სინონიმური დუბლეტი „კამჩატკა“ რამდენჯერმეა ნახსენები გალაკტიონის 1921-1923 წლების პროზაულ ჩანაწერებში, რაც საშუალებას გვაძლევს, ზოგი რამ კიდევ გავიგოთ მასზე და, მაშასადამე, „ირმიგალზეც“.

ერთაბზაციან რუსულ ციტატაში, რომელიც გალაკტიონს 1921 წელს ამოუწერია, ბოლო წინადადება ასე იკითხება: „Нужно уметь открывать Камчатку, еще не обозначенную на карте“ – „უნდა შეგეძლოს კამჩატკას აღმოჩენა, რომელიც რუკაზე ჯერ კიდევ აღნიშნული არ არის“ (ტაბიძე 2006: 81). ციტატის წარმომავლობა დაუდგენელია, ის კი ცხადია, რომ პოეტს ფრაზა პირდაპირ უთარგმნია რუსულიდან და ლექსის სტრიქონებად უქცევია. თუ აბზაციის მთლიან კონტექსტსაც გავითვალისწინებთ, „კამჩატკა“ აქ ადამიანის იდუმალებით მოცულ სულიერ სამყაროში შედწევას უკავშირდება.

1921 წლის კიდევ ერთ ჩანაწერში, სადაც შექმნილი ლიტერატურული სიტუაციაა დახასიათებული, ვკითხულობთ:

„უმრავლესობას სწყურია გამბედავი მეთაური: მთელი ეს ხალხი ამაყი და შეგუებული ხალხია. ფსიხოლოგიურად ეს გასაგებია. საჭიროა სხვა, რუქაზე არსად არ აღნიშნული პოლიუსის, რომელიმე კამჩატკის გამოხახვა“ (ტაბიძე 2006: 64).

ამ მცირე ფრაგმენტში ახალი ლიტერატურული რეალობისა და საკუთარი როლის გალაკტიონისეული ხედვაა: მას ლიდერის პოზიციის დაკავება სურს, საამისოდ კი საჭიროდ თვლის წინ – „უფრო მიღმა“ გაჭრას, სადაც „რომელიმე კამჩატკა“ ანუ პოეზიის აუთვისებელი ტერიტორიაა.

ამ თემაზე უფრო გახსნილად, ნაცნობი მეტაფორისტიკის მოშველიებით არის საუბარი სხვა ჩანაწერშიც:

„ჩვენ, საქართველოს თანამედროვე პოეტებმა, გავიარეთ ნაწილი ჩვენი გზისა და პირისპირ ვდგევართ სრულიად ახალი გამოცანების წინაშე. რა შორსა ვართ იმ ნაპირისაგან, სადაც პირველად ავედით გემის ბაქანზე, ჩვენ ეხლა

შეიძლება შუაგულ ოკეანეში ვართ, მაგრამ შეიძლება ახლოა ნაპირი სრულიად უცნობი ქვეყნისა“ (ტაბიძე 2008ბ: 168).

მსჯელობას, რომელსაც გასდევს ოკეანის, გემის, უცნობი ნაპირის მეტაფორები, მოჰყვება ჩვენთვის ცნობილი სალექსო სტრიქონები კამჩატკაზე.

განხილული მასალის საფუძველზე, ვფიქრობ, დაუეჭვებლად შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ „კამჩატკა“ და მისი სინონიმური „ირმიგალი“ გალაკტიონთან პოეზიის მიუკვლეველი მატერიკის (ან პლანეტის) აღმნიშვნელი სიმბოლოებია.

ძიების გზაზე გალაკტიონმა, როგორც თავად გვაუწყებს, შეძლო თავისი „კამჩატკისა“ თუ „ირმიგალის“ აღმოჩენა. ლექსში „დადგა აგვისტო“ (1925) იგი სიხარულით და თავდაჯერებული სიამაყით წერს:

ღრუბლებო შავო, მზეო საპყარო,
მე აღტაცების ზღვაში შეველი,
აღმოვაჩინე მთელი სამყარო,
ქვეყნისთვის ჯერაც მიუკვლეველი.
(ტაბიძე 1966: 185)

ლექსის ავტოგრაფმა (№ 404) ტექსტის სანყისი ვარიანტი შემოინახა, საიდანაც თვალნათლივ ჩანს, რომ პოეტის აღმოჩენილი, მანამდე მიუკვლეველი სამყარო იგივე „კამჩატკა“:

თითქო კვლავ ვიყო მძლეთამძლეველი,
ეხლა მე ვიცი, რომ ქარი ჩადგა,
ჯერ ყველასათვის მიუკვლეველი
აღმოვაჩინე თითქო კამჩატკა.

* * *

გალაკტიონის 1929 წლის დღიურში ლექსემა „ირმიგალი“ პროზაულ ტექსტშია ჩართული და კვლევის ობიექტს სრულიად მოულოდნელი კუთხით წარმოგვიდგენს. პოეტი წერს:

„იყო დაჯგუფებანი: ცისფერი ყანნები, აისის ჯგუფი, ცისარტყელას ჯგუფი, გიონის ჯგუფი, გადარეულთა ჯგუფი, მეცხვარეებთან კავ. ჯგუფი, ქალთა უამრავი წრეები, ეკვ. მრავალი ჯგუფი-პარტია, ირმიგალის ჯგუფი“ (ტაბიძე 2006: 520).

სხვა ლიტერატურულ ჯგუფებთან ერთად („ცისფერყანნელები“, ჟურნალების „აისისა“ და „ცისარტყელას“ ჯგუფები, პოეტ გიონ საგანელის ჯგუფი...) ჩანანერში, როგორც ვხედავთ, დასახელებულია „ირმიგალიც“, როგორც რეალურად არსებული ჯგუფი. იქვე მითითებულია ფ. მახარაძის წერილი „უაზრო ჯგუფები“, რომელიც, პოეტის ცნობით, „ერთობაში“ ყოფილა დაბეჭდილი და, სათაურს თუ გავითვალისწინებთ, „ირმიგალს“ სხვებთან ერთად მკაცრი ბოლშევიკური კრიტიკაც დაუმსახურებია .

წყაროს მითითებაში გალაკტიონი აშკარად ცდება, რადგან გაზეთ „ერთობაში“ ასეთი წერილი დაბეჭდილი არაა და ძნელად წარმოსადგენიცაა, რომ მენშევიკთა ცენტრალურ ორგანოში, რომელიც 1921 წლის მარტამდე გამოდიოდა, ბოლშევიკ ფ. მახარაძის წერილი გამოქვეყნებულიყო. სტატიას ვერც 20-იანი წლების პრესის ფურცლებზე მივაგენით და არც ფ. მახარაძის თხზულებათა ხუთტომეულში აღმოჩნდა.

დამატებითი ცნობა „ირმიგალზე“, მართალია, ვერ მივიპოვეთ, მაგრამ თუ გალაკტიონის ჩანაწერს ვენდობით, 20-იან წლებში, როდესაც საქართველოში „ჯგუფობრიობა“ ყვაოდა, არსებული ლიტერატურული ჯგუფი „ირმიგალი“, რომლის მიზანი, როგორც დავადგინეთ, პოეზიაში სიახლის, უცხო მატერიკის აღმოჩენა იყო. რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, სამეცნიერო ლიტერატურაში ასეთი ფაქტი აღნიშნული არაა, ეს კი ნიშნავს, რომ ახალი შტრიხი ჩნდება დიდი პოეტის ბიოგრაფიასა და იმ დროის სამწერლო ცხოვრებაშიც.

* * *

„ირმიგალი“, როგორც ლექსემა, აშკარად ინდივიდუალური სიტყვათქმნადობის ნიმუშია, სავარაუდოდ, ჯგუფის სახელდებისათვის ხელოვნურად შექმნილი საკუთარი სახელი. ხომ არ არის ამ გამოგონილ სიტყვაში დაქარაგმებული რაიმე ინფორმაცია ჯგუფთან მიმართებით?

ამ კუთხით ყურადღებას იმსახურებს გალაკტიონის ახლო მეგობრის, მხატვრის, ხელოვნებათმცოდნისა და პოეტის – ირაკლი ტოფაძის პირადი წერილი პოეტისადმი. ეს ის ირაკლი ტოფაძეა, რომელიც 1921-1923 წლებში გალაკტიონის გვერდით ჩანს, ხშირად იბეჭდებოდა „გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალის“ ფურცლებზე, დახატა პოეტის პორტრეტი და ლექსიც უძღვნა მას.

გალაკტიონის ჩანაწერებში არის ერთი ძალიან მეტყველი ცნობა. 1950 წელს ირაკლი ტოფაძეს, „როდესაც სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებს ითვლიდა“, გალაკტიონისთვის საჩუქრად მიუტანია უკვე ბიბლიოგრაფიულ იშვიათობად ქცეული 1914 წლის კრებული. „ნიგნში ჩადებული იყო მხატვრის ლექსი, მოძღვნილი ჩემდამი“, – წერს შეძრული გალაკტიონი (ტაბიძე 2008ა: 131).

სიცოცხლის ბოლომდე ი. ტოფაძე, როგორც ვხედავთ, გალაკტიონის ერთგულ მეგობრად და თაყვანისმცემლად დარჩენილა.

დავუბრუნდეთ წერილს, რომელიც აღფრთოვანებული გამომხაურებაა გალაკტიონის ახლადგამოსულ კრებულზე, ე.წ. ზარნიშიან ნიგნზე (1927) და 1928 წლის 3 აპრილით არის დათარიღებული. პოეტური ფორმების მრავალფეროვნებითა და ლექსთა სრულყოფილებით განცვიფრებული ირაკლი ტოფაძე პოეტს სწერს: „ქართული პოეზია შენი ლექსების სახით ავიდა მაღალ მწვერვალზე, სადაც ელავს გრძნეული თილისმით და გადადის ხალხის წიაღში. დიდება და დღეგრძელობა შენ, პოეზიის ქურუმო, გალაქტიონ!“ (ტაბიძე 2008გ: 258).

ნიგნის შეფასებას და მეგობრის ტალანტით გულწრფელ აღტაცებას უფრო პირადულ-ინტიმური პასაჟი მოსდევს, რომელიც ჩვენთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია:

„გალაქტიონ, მე ნავიკითხე ლექსები „ირმიგალზე“ და „კაცმა, რომელმაც გაბედა“ და ძლიერ გამეხარდა. მნამს შენი ძმობა ისე, როგორც არავისი. გმადლობთ, გმადლობთ, გალაქტიონ!“ (ტაბიძე 2008გ: 258).

ი. ტოფაძის მიერ ნახსენები ორი ლექსიდან ერთი („კაცი, რომელმაც გაბედა“) პირდაპირაა დასახელებული (იგი ადრე „მნათობში“ დაიბეჭდა), ხოლო ლექსი „ირმიგალზე“ შეიძლება იყოს მხოლოდ ჩვენთვის კარგად ცნობილი „აივანზე“, რომელიც პირველად სწორედ „ზარნიშთან წიგნში“ გამოქვეყნდა და „ირმიგალიც“ მარტო აქაა ნახსენები.

ირაკლი ტოფაძე ადრესატია ლექსისა „კაცი, რომელმაც გაბედა“ – ავტოგრაფში (№23) მისი სახელი და გვარი სათაურადაა გატანილი, გამოქვეყნებულ ტექსტში კი უშუალოდ არის ნახსენები:

მხოლოდ შენ იცი, ძმაო ირაკლი,
უცნობი ქუჩის იდუმალება.
(ტაბიძე 1966: 195)

აღნიშნულ ლექსთან დაკავშირებით ირაკლი ტოფაძის სიხარული ბუნებრივიცაა და მარტივად ასახსნელიც, მაგრამ რატომ უნდა გახარებოდა მას ე.წ. ლექსი „ირმიგალზე“? ამაზე მხოლოდ ვარაუდის გამოთქმა შეიძლება, თუმცა ეს ვარაუდი შორს არ უნდა იყოს ჭეშმარიტებასთან: ირაკლი ტოფაძე, როგორც გალაკტიონის ახლობელი და თანამოაზრე, ირმიგალის ჯგუფის წევრი უნდა ყოფილიყო! ამას მხარს უჭერს ავტოგრაფი (674) ლექსისა „აივანზე“, რომელიც თავდაპირველად ასე ბოლოვდებოდა:

აივანზე დგას შენი მხატვაი
ირაკლი, სული ირმიგალისა...

„მხატვაი ირაკლი“, უეჭველად, ირაკლი ტოფაძეა, რომელსაც გალაკტიონი „ირმიგალის სულს“ უწოდებს, რაც, ცხადია, ჯგუფთან მის ახლო კავშირს გვიდასტურებს. მართალია, ტექსტის პუბლიკაციისას დამოწმებული სტრიქონები გალაკტიონმა საკუთარ პერსონას მოარგო („პოეტი, სული ირმიგალისა“), მაგრამ ლექსში დარჩა „ირმიგალი“, როგორც ხსოვნა მეგობართა თანამოაზრობისა.

ყურადღება მოვაქციოთ ერთ დეტალსაც: წერილში ჯერ დასახელებულია ლექსი „ირმიგალზე“ და მხოლოდ ამის შემდეგ – „კაცი, რომელმაც გაბედა“. იქმნება ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს წერილის ავტორისათვის „ირმიგალი“ უფრო მნიშვნელოვანი და ძვირფასია, ვიდრე პერსონალური მოხსენიება, თითქოს ეს სიტყვა რაღაც ისეთს ფარავს, რაც ოდენ ძველი მეგობრებისათვის არის ცნობილი და საზიარო.

წერილში თავისებურია მადლობის თქმის ფორმაც – ზრდილობიანი, მოზომილი, მაგრამ მაინც დამაფიქრებლად აღმატებული. გავისხენოთ: „მნამს შენი ძმობა ისე, როგორც არავისი. გმადლობთ, გმადლობთ, გალაქტიონ!“ ნუთუ ეს ორგზის გამეორებული მადლობა, „ძმობის“ ხაზგასმა და გალაკტი-

ონის გამოყოფა ამ კუთხით მხოლოდ იმ ლექსის გამოა, პოეტმა განმეორებით რომ დაბეჭდა და ი. ტოფაძე ნახსენები?! მე ვფიქრობ, რომ „ძმობის“ აქცენტირება და მადლობაც უფრო „ირმიგალს“ უკავშირდება, მის კონკრეტულ, ჩვენთვის ჯერაც ამოუცნობ მნიშვნელობას.

ვინ შეიძლება ყოფილიყო „ირმიგალის“ ნევრი გალაკტიონთან და ირაკლი ტოფაძესთან ერთად? პიროვნება, რომელიც ამ დროს ბუნებრივად გახსენდება, მიხეილ ბოჭორიშვილია – გალაკტიონის სიჭაბუკის მეგობარი, მწერალი, რომელიც 20-იანი წლების დასაწყისში განუყრელად მასთან იყო და ურთულეს პირობებში დიდი წვლილი შეჰქონდა „გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალის“ გამოცემაში. მ. ბოჭორიშვილი აღმერთებდა თავის გენიალურ მეგობარს, რასაც გალაკტიონი ყურადღებით და სითბოთი უპასუხებდა. ეს კარგად ჩანს სტრიქონებში, რომლებიც მ. ბოჭორიშვილს ეძღვნება:

გვიყვარდა როსმე, ძვირფასო მიშელ,
სალამოს ქარში ერთად ცხოვრება,
მზეებში ვქმნიდით მაშინ მე და შენ
და ქარი მარად გვემახსოვრება.

.....

ოჰ, ყველაფერი გაქრა ქარივით,
სულო, ოცნებებს ველარავის ფენ,
მოსილი ძველი ნასიზმარევით
დავრჩით ქარივით ისევ მე და შენ.

(ტაბიძე 1966: 344)

ლექსი დაწერილია 1921 წლის 31 ივლისს, ხოლო „მიშელი“ რომ ნამდვილად მიხეილ ბოჭორიშვილს გულისხმობს, ჩანს გალაკტიონის წერილიდან, რომელშიც ის ოლია ოკუჯავას მიშელ ბოჭორიშვილის ამბავს ატყობინებს (ტაბიძე 1975: 521).

ალბათ, ძნელი წარმოსადგენია, მ. ბოჭორიშვილი, რომელიც ყველა საქმეში მხარში ედგა გალაკტიონს, „ირმიგალის“ ნევრი არ გამხდარიყო. შესაძლოა, ჯგუფში სულაც სამი ნევრი იყო, „ირმიგალი“ მხოლოდ სამ უახლოეს მეგობარს აერთიანებდა: გალაკტიონ ტაბიძეს, მიხეილ ბოჭორიშვილს და ირაკლი ტოფაძეს...

მ. ბოჭორიშვილი „ირმიგალის“ გეზს რომ იზიარებდა, ჩანს მისი ლექსიდან „ახალი წელი“, რომელიც „გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალის“ 1923 წლის იანვრის ნომერში დაიბეჭდა:

ჰო, მეგობრებო!
ჩვენ ან ნაცადი გზით სიარული
არ გვიტაცებს,
ჩვენ წინ იშლება ბილიკები
უფრო ძნელი და მიმზიდველი...

(ბოჭორიშვილი 1923: 16)

აქ იგივე კამჩატკა/ირმიგალის კონცეფციაა, იგივე შემოქმედებითი სწრაფვა, რაც გალაკტიონის ლექსებსა და ჩანაწერებში იკითხება.

დღეს გაჭირდება იმის დადგენა, ვის მოუვიდა აზრად ჯგუფის სახელწოდების შექმნა წევრთა სახელების პირველი მარცვლებით:

ირ-აკლი; მი-ხელი; ბალ-აკტიონი

ანუ

ირ-მი-ბალი!

მიხეილ ბოჭორიშვილმა მონაწილეობა მიიღო 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებაში. მას, როგორც საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის კომიტეტისა და აჯანყების მთავარი შტაბის წევრს, ბოლშევიკებმა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც ცოტა მოგვიანებით გადასახლებით შეუცვალეს. სამშობლოსათვის თავგანწირული ვაჟკაცი „ხალხის მტრად“ გამოაცხადეს – მისი სახელის ხსენებაც კი გაქრა.

1927 წლის „რჩეულში“ გალაკტიონმა შეიტანა ლექსი „აივანზე“, სადაც ახსენა „ირმიგალი“. ეს გამოგონილი სიტყვა-აბრევიატურა ორი ძველი მეგობრის – გალაკტიონისა და ირაკლის სახელებთან ერთად შეფარულად რუსეთის ტრამალებში გადაკარგული მიხეილ ბოჭორიშვილის ხსოვნასაც ინახავდა. აი, რატომ უხაროდა ასე ძლიერ ირაკლი ტოფაძეს პირველ რიგში ლექსი „ირმიგალზე“, რატომ სწირავდა იგი მადლობას გალაკტიონს ძმობის გამორჩეული უნარისათვის.

დამონშებანი:

Boch'orishvili, M. „Akhali Ts'eli“. *Galakt'ion T'abidzis zhurnali*. 1923 (ბოჭორიშვილი, მ. „ახალი ნელი. გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალი, 1923).

Sanik'idze, Tengiz da Sanik'idze, Tsiala. *Galak't'ion T'abidzis Enis Leksikoni*. V. Tbilisi: „Tsu gamomtsemloba“, 1996 (სანიკიძე, თენგიზ, და სანიკიძე, ციალა. *გალაკტიონ ტაბიძის ენის ლექსიკონი*. V. თბილისი: „თსუ გამომცემლობა“, 1996).

T'abidze, Galak't'ion. *Tkhzulebani Tormet' T'omad*. II. Tbilisi: gamomtsemloba „sabtsota sakartvelo“, 1966 (ტაბიძე, გალაკტიონ. *თხზულებანი თორმეტ ტომად*. II. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1966).

T'abidze, Galak't'ion. *Tkhzulebani Tormet' T'omad*. VII. Tbilisi: gamomtsemloba „sabtsota sakartvelo“, 1972 (ტაბიძე გალაკტიონ, თხზულებანი თორმეტ ტომად, VII, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1972).

T'abidze, Galak't'ion. *Tkhzulebani Tormet' T'omad*. XII. Tbilisi: gamomtsemloba „sabtsota sakartvelo“, 1975 (ტაბიძე გალაკტიონ, თხზულებანი თორმეტ ტომად, XII, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1975).

T'abidze, Galak't'ion. *Saarkivo Gamotsema Otsdakhut Ts'ignad*. VIII. Tbilisi: gamomtsemloba „lit'erat'uris mat'iane“, 2005. (ტაბიძე გალაკტიონ, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ ნიგნად, VIII. თბილისი: გამომცემლობა „ლიტერატურის მატიანე“, 2005).

- T'abidze, Galak't'ion. *Saarkivo Gamotsema Otsdakhut Ts'ignad*. XIII. Tbilisi: gamomtsemloba "lit'erat'uris mat'iane", 2006. (ტაბიძე გალაკტიონ, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ ნიგნად, XIII. თბილისი: გამომცემლობა „ლიტერატურის მატიანე“, 2006).
- T'abidze, Galak't'ion. *Saarkivo Gamotsema Otsdakhut Ts'ignad*. XVIII. Tbilisi: gamomtsemloba "lit'erat'uris mat'iane", 2008. (ტაბიძე გალაკტიონ, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ ნიგნად, XVIII. თბილისი: გამომცემლობა „ლიტერატურის მატიანე“, 2008).
- Tabidze, Galak't'ion. *Saarkivo Gamotsema Otsdakhut Ts'ignad*. XXIII. Tbilisi: gamomtsemloba "lit'erat'uris mat'iane", 2008. ტაბიძე გალაკტიონ. საარქივო გამოცემა ოცდახუთ ნიგნად, XXIII, „ლიტერატურის მატიანე“, თბ., 2008.
- Tabidze, Galak't'ion. *Saarkivo Gamotsema Otsdakhut Ts'ignad*. XXIV. Tbilisi: gamomtsemloba "lit'erat'uris mat'iane", 2008. ტაბიძე გალაკტიონ, საარქივო გამოცემა ოცდახუთ ნიგნად, XXIV, „ლიტერატურის მატიანე“, თბ., 2008.
- Ts'erilshi Mititebuli Avt'ograpebi Datsulia Sakartvelos G. Leonidzis Sakhelobis Kartuli Lit'erat'uris Sakhelmts'ipo Muzeumis Galak't'ion T'abidzis Pondshi (წერილში მითითებული ავტოგრაფები დაცულია საქართველოს გ. ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმის გალაკტიონ ტაბიძის ფონდში).

Teimuraz Doiashvili
(Georgia)

“Irmigal” – the Enigmatic Lexeme by Galaktion Tabidze

Summary

Key words: Irmigal, Galaktion Tabidze, literary discussing group.

In the poem, *On The Balcony* (1922) by Galaktion Tabidze is mentioned an unknown lexeme *Irmigal*. Its significance is not defined in the academic notes of the *Twelve-Volume Works* by the poet. The desirable results were not obtained from the search of the various encyclopaedias, specific dictionaries or the internet.

The detailed observation of the poet's archive, poem autographs and prosaic records revealed new interesting facts about *Irmigal*. Relying on these material and with the help of the historical-literary realists the following have been discovered:

1. In Georgia, in the beginning of XX century alongside the other literary discussing groups had to be a literary group named *Irmigal* about which there is no information except the sole record by G. Tabidze. According to this record, these “senseless” literary discussing groups, among them the *Irmigal*, were subjected to the severe critic from the Bolsheviks. This fact brings in a completely new feature in the biography of the great poet and generally in the literary life of the 20s of the previous century.

2. The studies showed that the members of the *Irmigal* had to be Galaktion Tabidze himself and his friends, literary like-minded people like a prose writer and politician, Mikheil Bochorishvili as well as an art expert, a painter and poet, Irakli Tofadze. The trio was actively involved in the work of the periodic belle-letters literature publishing, *The Journal of Galaktion Tabidze* founded by the poet himself. The magazine was issued in 1922-1923.

3. According to our hypothesis, *Irmigal* as a lexeme represents a pattern of the subjective-individual creative work. An abbreviation was created artificially in order to give a name to the literary discussing group. It is created from the uniting of the firsts syllables from the names of the above-mentioned group members.

IR-akli – *Mi*-kheil – *Gal*-aktion
IR-MI-GAL

Mikheil Bochorishvili became the victim of the political repressions because of his involvement in the rebellion in 1924. Despite this fact Galaktion Tabidze still published his poem *Irmigal* in *Rcheuli* issue 1927, wherein the poet, among his other friends, meant Mikheil Bochorishvili encoded. For this bravery act the poet received a sincere gratitude from Irakli Tofadze “for his distinguished ability of brotherhood” and for not forgetting the friend lost in the Russian wastelands.

4. Taking into account the context usage of Galaktion’s poem autographs and records the group name *Irmigal*, as a symbol, means a non-existed celestial planet on the astronomical maps. And, discovery of a still unknown poetic planet represented the main goal for the young novation-seeker poets. In the Galaktion’s autographs *Irmigal* is replaced by *Kamchatka*, as a still unknown, undefined land on the map. The free interchange of the words in the manuscripts (“Let us find that *Irmigal*!” “Let us discover somewhere *Kamchatka*”) leaves no doubt that *Irmigal* and *Kamchatka* are synonyms.

5. The symbolic meaning of *Irmigal* in the sense of context is close to *Plus ultra**, a sonnet by José-Maria de Heredia which Galaktion Tabidze translated in the early 20s of the previous century. This Sonnet represents the desire to cross the border of the already discovered “Further beyond”. The lexeme *Irmigal* carries the same desire as the above-mentioned sonnet as it expresses a passionate aspiration to discover some novelty. However, if the direction of Heredia is Svalbard and the North Pole for the Georgian poet it represents the sun-drenched “Other Part” – an undiscovered mainland or a planet of *Irmigal*, the land of poetic novelties, where the poetry flag waves forever.

* In Latin means Further beyond.